

LSS-dagen

Nya och nygamla regler för personlig assistans

2022-09-29

Finn Kronsporre

Förkortningar

PA personlig assistans

KAM kvalificerade aktiverings-och motiveringsinsatser

ASS personlig assistent

GB grundläggande behov

APB andra personliga behov

St stycket (styckena)

Förarbeten och historik

- 200123 Utredningen tillsätts
- SOU 2021:37 Stärkt rätt till personlig assistans. Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser
- Prop. 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn
- Prop. 2021/22:244 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

9 a § första stycket LSS (2023)

Med PA enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som **på grund av stora och varaktiga funktionshinder** behöver hjälp med ett eller flera GB. Med GB avses

1.andning

2.personlig hygien

3.måltider

4.av-och påklädning

5.kommunikation med andra

6.stöd som den enskilde behöver **på grund av en psykisk funktionsnedsättning** för att förebygga att han eller hon **fysiskt skadar sig själv, andra eller egendom**

7.stöd som den enskilde behöver **löpande under större delen av dygnet** på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns **fara för den enskildes liv** eller att det annars finns en **överhängande och allvarlig risk** för hans eller hennes **fysiska hälsa**

9 a § 2-4 st LSS

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver KAM för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett GB som avses i 1 st 2-5 ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med GB

Hjälp med behov enligt 1 st 1, 6 och 7 ska anses som hjälp med GB oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp med måltider i form av sondmatning och hjälp i form av KAM

Den som har behov av PA för sina GB har även rätt till insats enligt 9 § 2 för APB om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med ett GB som avses i 1 st 1 eller 7 omfattar rätten till insats alla åtgärder som är **direkt nödvändiga** för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet omfattar hjälp med måltider i form av sondmatning omfattar rätten till insats alla åtgärder som är **direkt nödvändiga** för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider

9 f § LSS

När behovet av PA bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt FB med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med sina GB och APB enligt 9 a §. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från GB, dels från APB. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

1.sådant stöd som avses i 9 a § 1 st 1 eller 7

2.åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp enligt 9 a § 1 st 1 eller 7

3.måltider i form av sondmatning

4.åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider

5.GB fr.o.m. den månad då barnet fyller 12 år

6.APB före den månad då barnet fyller 1 år, eller

7.APB fr.o.m. den månad då barnet fyller 18 år

Regeringen får meddela föreskrifter om föräldraavdragets storlek

6 a § LSS-förordningen

Vid tillämpning av 9 f § LSS ska det föräldraavdrag göras som följer av bilagan till denna förordning.

Hela den månad då barnet fyller år ingår i ett åldersintervall enligt tabellen i bilagan.

.....
0 år GB 12 tim/dygn (84 tim/v), APB 0 tim/dygn

1-6 år GB 2,5 tim/dygn (17,5 tim/v), APB 0.5 tim/dygn (3,5 tim/v)

7-11 år GB 1 tim/dygn (7 tim/v), APB 1 tim/dygn (7 tim/v)

12-17 år GB 0 tim/dygn, APB 1 tim/dygn (7 tim/v)

Föräldraansvar enligt HFD

- RÅ 1997 ref 23 I
- RÅ 2004 ref 16
- RÅ 2008 ref 17
- HFD 2011 not 81
- HFD 2013 ref 81
- (HFD 2021 ref 61)

De "nya" behoven

Punkten 6 → RÅ 1997 ref 23 I, RÅ 2010 ref 17, HFD 2020 ref 7

Punkten 7 → RÅ 1997 not 60 ?? (nej)

9 a § 2 st → RÅ 2000 not 97, RÅ 1997 ref 28, KR Gbg 060302 mål 5634-05

Godbit för den enskilde, prop. 2021/22:214 s 68-69, punkten 6

- Behovet av förebyggande stöd kan, på samma sätt som har gällt hittills för aktiv tillsyn i den praktiska tillämpningen, vara begränsat till enskilda aktiviteter eller situationer. Det finns således inte något krav på att behovet ska finnas under hela eller en stor del av den enskildes vakna tid. Däremot ska stödet även fortsättningsvis ges löpande under den tid som behovet finns
- Med fysiskt skadar sig själv avses situationer där den enskilde agerar på ett sätt som gör att han eller hon kommer till fysisk skada. Det är således inte enbart självskadande handlingar som avses. Stödet kan exempelvis behövas för att förebygga att den enskilde försöker springa rakt ut på en trafikerad väg (jfr RÅ 2010 ref 17)

Har lagstiftaren tänkt rätt ? -→

Ur RÅ 2010 ref 17

- Tobias saknar insikt om vad som är farligt och kan tex springa rakt ut i trafiken. Det framkommer också att han lätt blir frustrerad och då ofta reagerar med att bli aggressiv och destruktiv samt att ständiga ingripanden behövs för att hindra att hans reaktioner vänds mot honom själv, mot andra människor eller mot egendom. Den aktiva tillsyn som krävs i detta avseende förutsätter- bla på grund av hans kommunikationssvårigheter – goda kunskaper om honom och omfattas därför av hans GB (jfr RÅ 1997 ref 23 I)

Ur prop. 2021/22:244 s 34, punkten 7

Någon uttömmande uppräknig eller heltäckande beskrivning av vilka hjälpåtgärder som kan bli aktuella låter sig inte göras.

- Hantering av medicinteknisk utrustning
- Administrera ett visst läkemedel
- Göra avvågningar avseende dosering av läkemedlet
- Placera personen i en viss position
- Hjälpa personen att utföra en viss rörelse

Den uppsikt som krävs för att vid behov kunna vidta omedelbara åtgärder är en del i stödet. Kan handla om att **uppmärksamma att ett krampanfall är på väg att inträffa** eller att det är **luft i slangen till läkemedelspumpen**. Att praktiska stödinsatser behöver ges frekvent eller att det när som helst kan uppstå situationer när praktiska insatser behövs talar för att det är fråga om sådan uppsikt som avses

Prop. 2021/22:244 s 36-37

- Stödbehovet ska bero på ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande risk för hans eller hennes fysiska hälsa.
- **Faran** för den enskildes liv eller den allvarliga risken för hälsan bör vara **direkt och konkret**. Det kan tex handla om en risk för skador i samband med **epilepsianfall** eller för att det kan uppstå en situation där den enskilde behöver **akut vård**. Det bör finnas en **påtaglig risk** för att ett uteblivet stöd direkt kan leda till ett **livshotande tillstånd**, till **akuta skador** eller till att det medicinska **tillståndet omedelbart förvärras**. Stödet förutsätter således att det finns en påtaglig risk för att det kan uppstå situationer som behöver **hanteras omedelbart**. Risk för en **gradvis försämring** av hälsotillståndet eller en **mer långsiktig risk för liv** bör däremot **inte ge rätt till stöd**

RÅ 1997 not 60

- Linus opererades 1990 för en hjärntumör. Alltsedan operationen har han haft en total hypofysinsufficiens i följd varav de hypofysiära hormonerna måste ersättas med mediciner. Hjärnskadan har medfört att Linus har besvär av typ Prader Willis syndrom. Detta syndrom är en allvarlig sjukdom som kännetecknas av reducerat näringsbehov, omättlig aptit och avsaknad av mättnadskänsla. Sjukdomen leder till okontrollerad viktökning och en för tidig död om näringsbehovet inte regleras. Linus saknar själv förmåga att sköta sin kosthållning och behöver ständigt övervakas. Övervakningen försvåras av att hjärnskadan förorsakat en intellektuell funktionsstörning

Ur HFD 2015 ref 46 (med underinstanser)

- Emelie har en mycket komplex sjukdomsbild med flera olika diagnoser och med ett stort medicinintag. De olika delmanifestationerna avseende cystisk fibros och den medicinska behandlingen interagerar på ett komplicerat sätt och behandlingen är mycket tidskrävande. Det framkommer också att andningsgymnastiken som Emelie är i behov av måste anpassas till bla hennes dagsform, med annan medicinsk behandling och om hon haft en lungblödning. Hon måste känna sig trygg med den person som utför andningsgymnastiken och det är nödvändigt att personen kan läsa av henne och känna hur hon reagerar på behandlingen. Om andningsgymnastiken utförs utan detta samspel finns risk för att hon skadas.
- Lungblödning kan vara ett livshotande tillstånd, den kan uppkomma när som helst under dygnet och inträffar ett par gånger i månaden. Det framkommer vidare att Emelies tillstånd måste kunna läsas av för att förstå att en lungblödning inträffat och vilka åtgärder som ska vidtas.

FR Lkpg 160920 mål 8803-15

- Av nämndens utredning framgår att dialys pågår varje dygn från ungefär kl 19 till morgonen därpå, dvs 10-14 tim per natt. Under denna tid ska ASS kunna åtgärda larm, ändra ställning på Oumayma vid behov mm. Enligt sjuksköterskans uppgifter kan detta behöva åtgärdas uppskattningsvis 1-10 ggr per natt och tidsåtgången för detta har beräknats vara 2-15 min per larm

KAM, prop. 2021/22:214 s 31

- Även om en person har de fysiska förutsättningarna som krävs för att utföra en viss praktisk uppgift kan det vara så att han eller hon till följd av en psykisk funktionsnedsättning inte självständigt klarar alla de moment som behövs för att genomföra uppgiften. Det kan tex vara svårt för en person att förstå **när** ett visst moment behöver utföras, **varför** ett visst moment behöver utföras, att **komma igång**, att utföra **alla nödvändiga delmoment i rätt ordning**, att utföra momenten på ett **tillräckligt utförligt sätt** eller att **avsluta momentet i tid**. Det kan då finnas behov av stöd i form av KAM för att tillgodose något av den enskildes GB

KAM, prop. 2021/22:214 s 34

- Ett behov av KAM **kan vara kvalificerat på olika sätt**. Liksom tidigare bör det krävas att **insatserna ska innebära något mer än vägledning, påminnelser och instruktioner**. Om stöd i form av KAM som den enskilde behöver förutsätter en omedelbar fysisk närhet i samband med integritetsnära situationer och innehåller sådana moment som i det närmaste är att betrakta som praktiska bör detta vara att anse som kvalificerat. Men även andra AM bör kunna anses som kvalificerade. Detta när den enskilde har stora begränsningar i sin kommunikationsförmåga eller då det av andra skäl som har samband med den enskildes funktionsnedsättningar krävs att den som ger stödet har ingående kunskaper om den enskilde och om hur stödet bör ges. Vad som krävs för att insatserna ska anses vara kvalificerade får även fortsättningsvis ytterst avgöras i rättstillämpningen

RÅ 2000 not 97

- Liselotte lider av schizofreni. Hon har svåra tankestörningar med åtföljande koncentrationssvårigheter och plötsliga aggressionsutbrott. Hon kan tekniskt sköta sina basala behov men kan inte fullfölja påbörjade aktiviteter utan hjälp. Hon kan inte heller bedöma vad hon ska ta på sig och om hon klär på sig kan hon strax därefter klä av sig igen. Hon kan inte reglera intaget av mat. Sängvätning förekommer regelbundet. Hon badar flera gånger per dag och har därvid behov av PA för att inte ta på sig kläderna utan att först torka sig. Liselotte handlar oberäkneligt och irrationellt. Hon behöver ständigt någon i sin närhet som förstår hur hon fungerar och kan ge henne stöd och hjälp. På grund av aggressionsutbrotten kan hon bli farlig för sig själv och för omgivningen. Hon behöver därför ständig tillsyn för att inte hamna i farliga situationer.
- Utredningen visar också att Liselotte har stort behov av praktisk hjälp i den dagliga livsföringen med bla personlig hygien och måltider samt med att klä sig, dvs med sina GB i den mening som avses i 9 a § 1 st LSS. Den hjälp hon behöver kan inte anses bestå i huvudsak av sådana motivations- och aktiveringsinsatser som enligt förarbetena inte bör ge rätt till PA (se prop 1995/96:146 s 13, jfr RÅ 1997 ref 28). Liselotte behöver också i viss omfattning sådan aktiv tillsyn som i praxis (RÅ 1997 ref 23 I och RÅ 1997 not 60) ansetts falla inom ramen för den funktionshindrades GB.

KR Gbg 060302 mål 5634-05

- Ur läkarintyg: Stephan är mycket svårt psykiskt sjuk. Han klarar sig inte ensam utan behöver praktiskt taget ständigt stöd. Hans handikapp innebär att han inte klarar av att avsluta duschning eller toalettbesök. I dessa situationer är det nödvändigt att det är en mycket liten personalgrupp som har goda kunskaper beträffande hans tvångssyndrom och har regelbunden handledning. Det fordras kort sagt speciell teknik för att hjälpa honom ur hans tvångssituationer. Svårigheterna präglar Stephans hela tillvaro. Han klarar således inte att ta sig ut sin lägenhet på egen hand. Onne i bostaden fastnar han i olika kontrolleringstvång och kan i praktiken inte ens ta sig fram till ytterdörren